

2. Jemljemo prilog z imenom, kakor: „mlinski kamen, kuhinjska dekla, kravja dekla i. t. d.“ Časi izpuščamo ime, ter govorimo sam prilog, vzlasti pri osebah ženskega spola, na pr. „kuhinjska, kravja, hišna i. t. d.“

3. Iz korenike ali stebila narejamo s končnicami ime, na pr. „veternik, volár, konjár.“

4. Delamo tudi Slovani sostave. Ali nimamo besed: „kolo voz, kolovrat itd?“ Kdo pravi, da niso dobre? Serb ima poleg stotine družih: „bogomolja“ (bethaus).

Ako bi dans ta dan kdo prišel k našemu pisatelju, in rekel mu: brate! „bethaus, windmühle, spinnrad“, lej tega nimamo Slovenci; kako se bo to djalo v sestavljenih besedah? za terdno sem prepričan, da bi mu odgovoril: „molitvodom, vetromlin, predokolo.“ Zdaj pa pogledjmo, kako si jih je naredil sam jezik, in primerimo jih z nemškimi!

„Bethaus“ ima v sebi dve misli (begriffe): moliti in hiša (djanje in mesto); vsa beseda znači tedaj hišo, kjer se moli (namreč: Bog). Tudi „bogomolja“ ima dve misli: Bog in moliti; vsa beseda znači naredbo nalašč zato, da se Bog moli. Nemec si Boga le misli, pa ga ne imenuje; a Slovan si ga misli in tudi imenuje; zato pa mesta ne imenuje, ampak le misli si ga. „Spinnrad“ ima tudi v sebi dve misli: presti in kolo; tedaj: kolo za predenje. „Kolovrat“ ima ravno tako dve misli: kolo in vertiti se, to je: orodje, ki dela s kolesnim vertenjem. Res je tacega orodja mnogo, zato je „spinnrad“ bolje od naše besede; vendar pa kolo ne more presti, preden se vertí. Misel, ktero Nemec veže h kolesu, vidimo, da je še le nasledek tiste, ki jo veže Slovenec. Ravno tako je „windmühle in vetrogonja.“

Iz tega se učimo: ako nočemo, da bi se našemu jeziku godila krivica, ne smemo vselej sloveniti nemških sostavljenk od čerke do čerke; ampak vzame naj se misel (begriff), ki je gotovo in nerazvezljivo zedinjena z nemško besedo, akoravno je Nemec ni zaznamoval v sostavi, ker si jo mora človek misliti pred tim, kar dopoveduje nemška beseda, ali pa morda še le pozneje. Namesti: „parobrod“ bi se lahko naredilo: „parogon“, ali tudi: „parogonja“ po serbski besedi: „vetrogonja.“ — Dalje se učimo, da naj se ogiblje sestavljanja, kdor nima jezika pod košem.

Slovan se derži pravil, kader sestavlja, in sicer:

I. veže, to je med besedi, iz katerih nareja sostavo, deva po terdih soglasnicah vezno čerko „o“, po ozkih „e.“*) V tem greše skoraj vsi naši književni možje; celó slovárji pišejo: „svojoglav, življenjopis, možomorivka i. t. d.“ Pa uže stari Slovenec je djalo: „licemer“ (heuchler), ker nekdanj je bila tudi soglasnica „c“ skozi in skozi ozka;**) in še dan današnji vsa dolenska stran razločno govori: „svojeglav, močerad, konjedirec, Mišedolci (ljudje iz Mišjega dola), Kerčepoljci (ljudje iz Kerškega polja), Kožemal (osebino ime) i. t. d. Tega se lahko preveri, kdor hoče poslušati. (Dal. sl.)

Kako Slovenci kruh čislajo.

Starodavni Slovani so hleb ali kruh zló čislali in to je ostalo še do današnjega dné. Sploh vsi Slovani ga še časté enako. Ako na Čehih kak gost v hišo pride, je prvo, da

se pritakne: „n“, (ker: „e“ je uže pri glagolu), in potem je: „želen, hrepenen.“ Nepotrební pogrešek je kriv nepotrebné opombe; zato naj se ne zameri, da premlevam reči, ktere bi pač moral vediti sleherni pisatelj, pa jih vendar ne vé.

*) Ozke soglasnice so: „č, š, šč, ž, j, lj, nj.“

**) Ne rekel bi dvakrat, da nisem v Laščah slišal poleg: „loncovezec“, tudi: „loncevezec.“ Tam je soglasnica „c“ v nekterih namerah še ozka. Sploh govore: „mencév, koscév sem prosil; na sejmu je bilo malo kupcév.“

mu gospodinja postreže s kruhom in soljo, potem še le s čim drugim. Česka národna prislovica pravi: „Kdo se s chlebem ne srownává, nesrownává se i s lidmi.“ Tudi pri nas Jugoslovanih je ta običaj navaden. Ako v pošteno hišo slovenskega kmeta stopiš, dobiš kmalo kruha in ne smeš se ga braniti; gorjé, sicer bi se zameril zlo zlo; zakaj kruh je „božji dar“, kakor se v obče imenuje. Ako ima kmet vina ali pa tolceka, ga dobiš tu namesto soli. Miza, na ktero se „božji dar“ podklada in je, je snažna, belovnita in mora vedno čista biti. Dobro še pomnim iz detčjih let, kako so me mati ali oče učili kruh čislati. Preden so mi ga vrezali, so vedno sv. križ naredili čez-nj; če mi je drobtina padla na tla, sem jo mogel pobrati in nisem je smel popred v usta djati, da sem jo kušnil. Po drobtinah stopati Bog ne daj! Ko bi bil, če tudi nevedoma, kaj takega storil, pokusil bi bil šibo! Rekli so mi večkrat roditelji: „Kdor kruha ne je in po njemu tepta, ni vreden, da se drobtinica mu dá!“ Pravili so mi, da vérne duše v vicah jokajo, ako človek po kruhu teptá in da to je silen greh! Pripoveduje se, da je nekdo stopil na drobtino kruha ošabno, in da je ta tako okriknila, da je oglušel in do smerti gluh ostal! — Drobtine se morajo vedno spravljati in potem ali putam dati ali pa sožgati. Če pri hiši kruha ni, kadar kdo pride, se gospodinja jame izgovarjati in gosta za zamero prositi, da nima kruha, kajti ga še le bode jutro pekla. In včasih grejo k sosedu po kruha pri taki priložnosti. Komu kruha ne dati je gerdo, in potem sosed posmehljivo pravi: „Še kruha mu ni dal!“ Braniti pa kruha se, je tudi gerdo in vzeti ga mora gost, naj je kruh še tako črn in špicast ovsenjak, sicer ni pošten človek! — V obče je pri vsih Slovanih kruh ali hleb najvažniši, naj boljši in nar dražji dar nebeški, kterege med vsem nar bolj obrahtajo in čislajo. Kako se veseli kmet in njegova družina božičnih ali pa velikonočnih praznikov, kadar si boljšega kruha, namreč belega ali hleba — speče! Tudi ob ženitbah ima bolji kruh kot drugekrat, zato se jih pa veseli! — Naš štirski Slovenec posebno vince pod pipo in kruhek v mizi nar bolj čisla! Vijanski Janko.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857. *)

Spisal Mihael Verne.

XII.

Cipriški otok je domovina svetega Barnaba, ki se je s sv. Pavlom in s sv. Janezom, ki mu je bilo tudi Marko ime, prvi jako prizadeval, še mlado vero Kristusovo med rojaki svojimi razširiti in ustanoviti. Djanje Apostelnov (XIII. 123) nam pripoveduje tako-le:

„V cerkvi pa, ki je bila v Antiohii, so bili preroki in učitelji, med kterimi je bil Barnaba in Simon, ki se je „Černi zovel, in Luci Cirenejčan in Manahen, ki je „sodojenček četertnega oblastnika Heroda, in Pavel. Ko „so pa v opravi Gospodovem bili in se postili, jim je „sveti Duh rekel: Odločite mi Savla in Barnaba k delu, „za ktero sem ju odbral. — Tedaj so se postili in molili, „in roke na nju pokladali, in ju pustili. In ona poslana od „svetega Duha, gresta v Selevcijo, in od tam jadrata v „Cipro; in ko sta v Salamino prišla, sta oznanovala besedo „božjo v sinagogah (ali v shodnicah) judovskih. Imela sta „pa tudi Janeza v pomoč. In ko sta vés otok obhodila „noter do Pafa, sta našla nekega čarovnika, krivega pre- „roka, Juda, ki mu je bilo ime Bar-Jezu. Bil je s Ser- „gijem Pavlom, deželnom poglavarjem, pametnem možem. „Ta je poslal po Barnaba in Savla, in je želel slišati „besedo božjo. Ustavljaj pa se jima je Elimas, čarovnik

*) V poslednjih Novicah beri v X. listu „Potovanja“ v 26 verst Dionizi namesti Divnici.